

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 38 Volume: 8 Issue: 38

Haziran 2015 June 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ COĞRAFYA YETERLİLİKLERİ AÇISINDAN
COĞRAFYA DERSLERİNİ VE KENDİLERİNİ DEĞERLENDİRMELERİ**
**SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES' SELF EVALUATION OF THEIR GEOGRAPHY
COMPETIENCIES AND GEOGRAPHY COURSES**

Cemalettin AYAS*

Hilmi DEMİRKAYA**

Öz

Bu araştırma sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya yeterlikleri açısından coğrafya derslerini ve kendilerini değerlendirmek amacıyla nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yürütülmüştür. Araştırma 2013-2014 akademik yılı Bahar yarıyılında büyük bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesi'nde üçüncü sınıfta öğrenim gören 95 sosyal bilgiler öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla toplanmıştır. Veriler, içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların büyük bir bölümü üniversite süresi boyunca almış oldukları coğrafya derslerini yetersiz bulmaktadırlar. Katılımcılar, coğrafya yeterlikleri bakımından kendilerini de yeterli hissetmemektedirler. Katılımcılar, arazi çalışması, işbirlikli öğrenme, tam öğrenme, buluş yoluyla öğrenme yöntemleri ve materyallerle ve teknoloji ile zenginleştirilmiş ortamların coğrafya derslerinin en iyi öğretim yolu olduğunu belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayı, Coğrafya Dersi, Coğrafya Yeterliliği, Nitel Araştırma, İçerik Analizi.

Abstract

This study was carried out by using qualitative research methods in order to evaluate the geography courses and themselves of social studies teacher candidates in terms of geographic competency. The research was carried out with 95 social studies teacher candidates who study 3rd grade at a large state university's Faculty of Education within the spring semester of 2013-2014 academic year. The data collected from the interviewees by using semi-structured interview. The data was analyzed by means of content analysis. According to the results of the study, the participants mostly reported that the geography courses, which they have taken during the higher education period, were poorly. They emphasized that the geographic competency of them selves was inadequate. The participants also stated that the best way of teaching and learning geography courses were field work, cooperative learning, mastery learning, exploratory learning, and using enriched teaching aids and technologies.

Keywords: Social Studies Teacher Candidate, Geography Course, Geographic Competency, Qualitative Research, Content Analysis.

1. GİRİŞ

Öğretmenler eğitim sistemini işletme görevi ile yükümlü oldukları için güçlü ve etkili mesleki yeterliklerle donanmış olma gereksinimi duyarlar. Öğretmenlerin yeterlikleri denetlenmelidir, çünkü öğretmenlerin yeterlikleri kendilerinin ve öğrencilerinin tüm hayatlarını ve eğitimlerini etkileme gücüne sahiptir. Gupta (1999) yeterlik kavramını 'bireyin bir işte başarılı olabilmesi için ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri, tutum, değer, güdü ve inançlar' olarak tanımlamıştır. Öğretmen yeterlikleri genellikle üç temel alanda incelenir: (1) alan yeterlikleri, (2) pedagojik yeterlikler ve (3) kültürel yeterlikler (Selvi, 2007). Bu bağlamda bir öğretmende bulunması gereken temel beceriler üzerine pek çok çalışma yapılmıştır (Ertmer, 2005; Hofer ve Swan, 2008; Blömeke ve Delaney, 2012).

Öğrencilerin sosyal bilgiler derslerinde başarılı olabilmesi, okullarda nitelikli bir eğitim ortamının oluşturulmasına bağlıdır. Bu nedenle okullarda eğitimin niteliğini artırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Okullarda yapılan sosyal bilgiler öğretiminin niteliği ise ancak nitelikli sosyal bilgiler öğretmenleri vasıtasıyla sağlanabilir. Türkiye'de sosyal bilgiler öğretmenleri üniversitelerin eğitim fakültelerinin ilköğretim bölümlerinin sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dallarında yetişmektedirler. Bu nedenle eğitim fakültelerine öğretmen adaylarının niteliğinin yükseltilmesinde önemli görevler düşmektedir (Seferoğlu,

* Yrd. Doç. Dr., Sinop Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü.

** Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü.

2004). Öğretmenlerin niteliklerinin ne düzeyde olduğu ise halen Türkiye’de tam anlamıyla standartlaştırılmayan öğretmen yeterlilikleri ile belirlenebilir. Mevcut uygulamada bu yeterlikler ancak KPSS sınavında sorulan sorulara verilen yanıtlardaki başarı oranına göre değerlendirilebilmektedir.

Sosyal bilgiler eğitiminde meydana gelmesi beklenen nitelik değişimi öğretmenlerin öğrencileri ile ders yaparken üstlenmeleri gereken yeni rol ile de yakından ilişkilidir. Bu yeni rolde öğretmen yalnızca ders anlatan, bilgi aktaran ya da pasif bir yolla öğrencilerine birkaç soru sorup yanıt bekleyen bir konumda değildir. Buna karşılık etkili öğrenme yolu spesifik bir tema ya da problem üzerinde çalışma, grup çalışması, öğretmen rehberliğinde çalışma ve yeni teknolojileri kullanarak çalışma vb. öğrencilerin aktif olduğu yaklaşımlara dayanır. Bu tarz öğrenmenin sonucunda; öğrenmeye karşı olumlu tutumlar, bireysel araştırmalar, sonuç çıkarma, farklı düzeylerde iletişim ihtiyacı, kendi fikirlerini açıklayabilme yeteneği ve öğrenmeye isteklilik öğrencinin yaşamının geri kalan kısmında yaşam biçimine dönüşmektedir (Brkić, 2000). Coğrafya, okullarda öğretilen en önemli derslerden birisi olup, aynı zamanda da öğretilmesi en zor olan derslerden birisidir (Fairgrieve, 1926).

Öğretmen adaylarının yetiştirilmesiyle ilgili pek çok nitelik sorunları yaşanmaktadır. Günümüzde üniversitelerdeki eğitim fakültelerinin ilgili programından mezun olan öğretmen adayları ortaokullardaki sınıflarda verimli olmak için gerekli uygun bilgi ve uygulamalar konusunda yetersiz kalmaktadırlar. Fakülte kazanımlarıyla sınıf ortamı arasında etkili bağlantının kurulamaması, aşırı prosedürler, yetersiz nitelik kontrol mekanizmaları, öğretim programındaki sorunlar ve öğretmelerin göreve başlatılması ile ilgili nitelik sorunları tartışılan temel konular arasındadır (Levine, 2006). Öğretmen yetiştiren kurumlarda görev yapan coğrafya öğretim elemanlarının niteliklerinin önemini inceleyen pek çok çalışma yapılmıştır (Bednarz, 2002; Campbell, 2007; Healey, 2003; West, 2003; Gökçe, 2009).

Son 20 yıl boyunca bilgi teknolojileri alanındaki gelişmeler ev ve işyerlerinde internet erişiminin bulunma durumunun yaygınlaşmasına neden olmuştur. Yeni teknolojileri kullanma fırsatları arttıkça, buna paralel olarak eğitim-öğretimde yeni yöntemlerin kullanılması da kaçınılmaz hale gelmektedir. Öğretmenler bakımından bu eğitim genellikle mesleki gelişim çerçevesinde değerlendirilmektedir (Frazier ve Boehm, 2012).

İnternetin öğretmenlerin ulaşmak istedikleri bilgiye uygun maliyetle ulaşabildikleri zaman öğretmenleri alan bilgisi, pedagojik bilgi ve alan eğitimi bilgisini geliştirdiği tespit edilmiştir. Pekçok öğretmen mesleki gelişimlerini bu yöntemden yararlanarak geliştirmek istemektedirler. Coğrafya alanında web tabanlı mesleki gelişim üzerine yapılan çalışmalar nadirdir, fakat yapılan araştırmalarda anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır (Frazier ve Boehm, 2012).

Okullarda kurulması planlanan coğrafya sınıfları oldukça estetik olarak tasarlanmalıdır. Coğrafya sınıflarından sadece öğrenciler değil öğretmenler de yararlanmalıdır. Coğrafya öğretmenleri okuldaki zamanlarının belli bir bölümünü bu sınıfta geçirmelidir. Bu sınıfta coğrafya bilgi, beceri ve yetenekleri kazandırılır. Coğrafya laboratuvarı öğrencilerin buldukları, kendilerini mutlu hissettikleri ve ilham verici güvenli bir öğrenme atmosferine sahip olmalıdır (O’Mahony, 2000).

Eğitim fakültelerinin sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dallarında verilen coğrafya derslerinde etkin ve kalıcı öğrenmenin gerçekleştirilebilmesi için çeşitli araç ve materyallerin kullanılması gerekmektedir. Coğrafya öğretiminde sınıf içi ve dışı çalışmalarda kullanılması planlanan materyallerin doğruluğu ve amaca uygunluğu büyük önem taşımaktadır. Yani bir ders ya da konunun öğretimi için seçilecek materyalin sınıf düzeyine, bilimselliğe, konuya, öğrenme gereksinimlerine, görselliğe, güdüye ve kazanımlara uygunluğu iyi değerlendirilmelidir (Demiralp, 2007). Bu uygunluk denetimi ve kararını coğrafya dersini veren öğretim elemanları yapmaktadır.

Gökçe, (2009) Türkiye’de öğretmen yetiştirmede coğrafya eğitiminin sorunlarını ele aldığı çalışmasında, öğretim elemanlarının coğrafya eğitimi konusunda yetersiz olduklarını, programlardan bazı derslerin kaldırılmasının coğrafya eğitimi açısından olumsuz olduğunu ve öğretmen adaylarının hazır-bulunmuşluk düzeylerinin düşük olduğunu tespit etmiştir.

Acar, (2008) sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler yeterliklerini değerlendirdiği çalışmasında, sınıf öğretmenlerinin eğitim fakültesinde sosyal bilgiler konusunda gerekli yeterlikleri kazanmadıklarını, fakülteye öğretmen adaylarının seçiminde üniversite giriş sınavı dışında herhangi bir öğretmenliğe uygunluk koşulunun aranmadığını ve eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına yeterli konu alanı ve öğretmenlik yeterliklerinin kazandırılmadığını öne sürmüştür.

Akengin, Şahin, Kaya ve Bengiç (2010) üniversite eğitimi tamamlama aşamasına yaklaşmış olan öğretmen adaylarının öğretmen olduklarında etkili ve verimli bir öğretimi gerçekleştirebilmeleri için coğrafya dersleri ve kendileri ile ilgili yeterlik algılarının tespiti önemli olduğunu öne sürmüşlerdir. Gelecek nesillerin eğitim ve sosyal hayatlarını bütünüyle etkileme gücüne sahip olan ortaokul sosyal bilgiler

öğretmen adaylarının öğretmen eğitimi sırasında almış oldukları coğrafya derslerine yönelik düşüncelerinin araştırılmasının anlamlı olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgulardan öğretmen adaylarının öğretmenliğe hazırlanması eğitiminde önümüzdeki yıllarda yapılacak iyileştirmelerde yararlanılması umulmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya yeterlilikleri açısından kendilerini ve okullarındaki coğrafya derslerine ilişkin görüşleri, coğrafya dersi öğrenirken karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. YÖNTEM

Bu araştırma, betimsel nitel araştırma desenine uygun olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın doğasına uygun olan olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgular üzerine odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, yaşantılar, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2005:72).

Çalışma Grubu: Araştırmaya büyük bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı 3. Sınıflarına devam eden 95 öğretmen adayı katılmıştır. Katılımcılardan 30'u (%31.6) kız, 65'i (%68.4) erkek olarak belirlenmiştir. Katılımcılardan 71'i (%74.7) kişisel bir bilgisayara sahipken, 24'ü (%25.3) kişisel bir bilgisayara sahip değildir. Katılımcılardan 43'ü (%45.3) bir akıllı cep telefonuna sahipken, 52'si (54.7) sahip değildir. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örneklem yoluna gidilmiştir. Amaçlı örnekleme belirlerken, sosyal bilgiler öğretmeni adayı olması, üniversite eğitimi boyunca alınması zorunlu olan coğrafya derslerini almış olması gibi kriterler aranmıştır. Araştırmaya katılmaya istekli öğretmen adayları katılımcı olarak belirlenmiştir. Görüşlerin aktarılmasında gizlilik kapsamında katılımcılara ait katılımcı numaraları verilmiştir. Örneğin bir numaralı katılımcının görüşleri bildirilirken K1, iki numaralı katılımcının görüşleri bildirilirken K2 ifadesi kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması

Katılımcıların araştırma kapsamındaki görüşlerini belirlemek amacıyla kendileriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler her bir katılımcı ile ayrı ayrı ve kendileri ile birlikte belirlenen yer ve zamanlarda gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen altı adet sorudan oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır. Bu formun araştırma sorularını yanıtlayabilecek sorulardan oluşup oluşmadığını belirleyebilmek amacıyla alandan dört uzmanın görüşüne başvurulmuş ve uzmanların görüşleri doğrultusunda düzeltilerek uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz, içerik analizine göre daha yüzeysel bir yöntem olup veriler görüşmelerden elde edildiği şekliyle değiştirilmeden alıntılar yapılarak aktarılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Dolayısıyla, bu çalışmadaki verilerin analizi için, betimlenen, yorumlanan, neden-sonuç ilişkileri irdelenen verilerden elde edilen sonuçlar, görüşülen bireylerin görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak açıklanmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya yeterlilikleri açısından kendilerini ve öğrenim gördükleri eğitim fakültesinde almış oldukları coğrafya dersini değerlendirmelerini kapsayan sorulara verdikleri yanıtların analizine yer verilmiştir.

S.1. Üniversite öğreniminiz boyunca hangi coğrafya derslerini aldınız?

Bu araştırmanın katılımcılarının üçüncü sınıfın Bahar yarıyılında öğrenim gördükleri dikkate alındığında, zorunlu ve seçmeli kategorideki şu dersleri almış oldukları belirlenmiştir. Öğretmen adayları üçüncü sınıfın sonunda: Genel Fiziki Coğrafya (Zorunlu), Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya (Zorunlu), Türkiye Fiziki Coğrafyası (Zorunlu), Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası (Zorunlu), Siyasi Coğrafya (Zorunlu), Biyo-coğrafya (Seçmeli), Doğal Afetler ve Korunma (Seçmeli), Ülkeler Coğrafyası (Zorunlu), Ortadoğu coğrafyası (seçmeli), Turizm Coğrafyası (Seçmeli) derslerini almışlardır.

S.2. Coğrafya derslerinizde taslak harita çizdiniz mi? Kaç defa?

Tablo 1. Öğretmen adaylarının taslak harita çizme sıklıklarının dağılışı

	Frekans	Yüzde (%)
HİÇ ÇİZMEDİM	45	47,4
1-5 DEFA	35	36,8
6-10 DEFA	3	3,2
11-15 DEFA	3	3,2
16-20 DEFA	2	2,1
21 VE ÜSTÜ	7	7,4
Toplam	95	100,0

Coğrafya derslerinizde taslak harita çizdiniz mi? Kaç defa? Sorusuna öğretmen adaylarının 45'i (%47,4) hiç çizmedim, 35'i (%36,8) 1-5 defa çizdim, 3'ü (%3,2) 6-10 defa çizdim, 3'ü (%3,2) 11-15 defa çizdim ve 2'si (%2,1) 16-20 defa çizdim cevabını vermişlerdir. Öğretmen adayları arasında birbirine zıt denilebilecek görüşlerin ortaya çıkması, bazı coğrafya derslerini farklı öğretim elemanlarının vermiş olmasından kaynaklanabilir. Aşağıda öğretmen adaylarının taslak harita çizme durumlarına ilişkin özgün görüşlerine yer verilmiştir:

K7: Hiç çizmedim, öğretmen olunca da nasıl çizeceğimi bilmiyorum.

K19: Geçen yıl harita defteri oluşturduk, ama bu yıl hoca değişince hiç harita çizmedik. Geçen yıl ki deftere en az 20 harita çizmiştim.

K25: Harita çizdirmediler. Çok önemli harita coğrafya için ama böyle bir girişim olmadı.

K28: Evet çizdik 2 defa. Coğrafya dersini anlamada çok yardımcı oldu bana.

K29: Çizmedim. Çizmeyi isterdim. Bir defa bile çizmedim.

K50: Dünya haritası ve izohipsler çizdik sınavlarda da olmak üzere 4'ten fazla.

K57: Evet çizdik, sadece Genel Fiziki Coğrafya dersinde çizdik ve yaklaşık 40-50 adet.

K70: Çizdik ama tam kaç tane olduğunu hatırlamıyorum.

K76: Hayır çizmedim. Çünkü böyle bir şey zorunlu değildi.

K80: Hayır, öğretilmedi, harita çizmeyi bilmiyorum.

K85: Evet 1 kere çizdik ödev olarak verildi.

K95: Çizdim ilkokul ve ortaokulda 2 kere.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaklaşık yarısı üniversitede aldıkları coğrafya derslerinde kendilerine taslak harita çizme çalışması yaptırılmadığını belirtmişlerdir. Bu bulgu, Demirkaya'nın (2012) coğrafya öğretmen adaylarının uluslar arası ilişkilere bakışını incelediği araştırmada, coğrafya öğretmeni adaylarına üniversite eğitimleri sırasında taslak harita çizme uygulaması yaptırılmadığı bulgusuyla paralellik göstermektedir.

S.3. Üniversite eğitimi boyunca kaç defa arazi gezisine katıldınız? Bu konuda neler düşünüyorsunuz?

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 72'si Üniversite eğitimi boyunca hiçbir arazi gezisine katılmadığını, 16'sı sadece bir defa günlük arazi gezisine katıldığını, 7'si ise iki defa günlük arazi gezisine katıldığını ifade etmiştir. Günlük olarak düzenlenen arazi gezilerine ise sadece belirli seçmeli dersleri seçen öğretmen adaylarının katılma şansına sahip oldukları belirtilmiştir. Öğretmen adaylarının arazi gezilerine katılma durumları ile ilgili bazı ifadeler şöyledir:

K1: Hiç düzenlenmedi. Bizler talep etmemize rağmen okul yönetimi ve bölüm başkanlığının önderlik etmemesinin neden olduğunu düşünüyorum.

K13: Hiç arazi gezisi düzenlenmedi. Düzenlenen gezilerden hiç haberimiz olmadı.

K14: Hiç düzenlenmedi. Bu durum hiç iyi değil. Özellikle coğrafya derslerinde bence arazi gezisi mutlaka düzenlenmeliydi.

K19: Bir defa arazi gezisi düzenlendi. Yetersiz buluyorum, daha fazla düzenlenmesi gerekiyor, hatta imkanlar sağlanarak, uygun bazı derslerin arazide işlenmesi gerekiyor.

K22: Hiç gezi düzenlenmedi. Ama düzenlense idi daha iyi bir öğrenme gerçekleşirdi.

K31: Birkaç defa düzenlendi ancak katılma şansım olmadı.

K51: Üniversite hayatım boyunca bir defa arazi gezisi düzenlendi. Bu gezi Çıralı'ya (Yanartaş) oldu. Bilgi almamız öğrenmemiz açısından gayet bizim açımızdan faydalı bir gezi olmuştu. Tekrar gezilerin düzenlenmesini arzu ediyorum.

K58: Bir defa düzenlendi ve bu çok az daha çok arazi gezisi düzenlenmesi gerekiyor. Coğrafya ile ilgili bilgileri teorik olarak biliyoruz pratikte öğrenemiyoruz.

K60: İki defa düzenlendi ve yakın yerlere gidildi. İmkanlar zorlanmalı ve daha çok yer gezilmeli, teorik olarak öğrenilen bilgilerin zihinde kalıcılığını sağlamak için geziler düzenlenmeli.

K78: Üniversite eğitiminde sıkça arazi gezilerine katılacağımı hayal ediyordum, ama maalesef bu beklentim gerçekleşmedi. Arazi gezisi coğrafya öğretimi için çok önemli olduğu halde.

K83: İki defa düzenlendi. Bir tanesine katıldım. Gayet iyiydi. Etkiliydi.

K93: Arazi gezisi yapamadık. Hocalarımız hiçbir zaman bize gezi etkinliği sunmadı.

K94: İki defa gittim. Coğrafya bilgime katkı sağladığını düşünüyorum.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çoğunluğu üniversitede aldıkları coğrafya dersi bağlamında arazi çalışmalarının yapılmadığını ifade etmişlerdir. Bu bulgu, Gökçe'nin (2009) öğretmen adaylarının eğitiminde arazi gezilerinin neredeyse hiç düzenlenmediği ve bunun da coğrafya öğretimi açısından büyük bir sorun teşkil ettiğine ilişkin bulgusuyla örtüşmektedir.

S.4. Coğrafya sınıfı, laboratuvarı ve derslerde harita kullanım durumu hakkında bilgi veriniz.

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının fakültelerinde dolayısıyla da bölümlerinde bir coğrafya sınıfı ya da coğrafya laboratuvarının mevcut olmadığını ifade ettikleri görülmektedir. Bu yüzden katılımcıların tümü coğrafya sınıfı ve laboratuvarı ile ilgili bir deneyime sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Coğrafya derslerinde ise harita kullanımının ya hiç olmadığı ya da çok az gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Katılımcılardan bazıları ise coğrafya derslerinde haritayı sadece powerpoint sunumların içerisinde görebildiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların hemen hemen tümü coğrafya derslerinde harita kullanımının çok önemli olduğunu belirterek, mevcut durumun yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları coğrafya derslerinin coğrafya sınıfı ve laboratuvarlarında işlenmesinin önemine vurgu yapmışlar, teorik bilgilerin uygulamaya dönüştürülmesi ve kalıcı öğrenmenin gerçekleştirilebilmesi için bu tür imkanların kendilerine mutlaka sağlanması gerektiğini düşünmektedirler. Öğretmen adaylarının bu konuyla ilgili bazı görüşleri şöyledir:

K1: Hiçbiri mevcut değil varsa da görmedim.

K7: Harita görmeyeli belki de yıllar oldu. Bazen powerpoint slaytlarda haritaları görebiliyoruz.

K14: Öyle bir sınıf yok, laboratuvar da yok. Harita ise çok az kullanıldı. Yeterli düzeyde değil.

K19: Coğrafya laboratuvarı yok. Şu ana kadar coğrafya derslerinde sınıfa hiç harita gelmedi, harita üzerinde ders işlenmedi.

K24: Genelde harita kullanımı ilköğretim ve lisede kullanılmaktadır. Üniversitelerde daha az kullanılmaktadır.

K28: Haritalar coğrafya dersinin anlaşılmasında çok yararlı bir araçtır. Ama artık haritalar yerini slaytlara bıraktı.

K39: Coğrafya özel sınıfı, laboratuvarı veya haritası yok. Bunlar olursa konular işlenirken çok yararı olur. Bunların hiçbiri sınıflarımızda mevcut değil.

K41: Coğrafya sınıfı, laboratuvarı ve derste harita kullanmadığımız için bir yorum yapamayacağım.

K48: Harita kullanmaktayız, ama coğrafya sınıfı ve laboratuvarı mevcut değil.

K57: Sadece sınıfta bu dersi görüyoruz. Laboratuvar ortamına hiç gitmedik. Konular hocaların anlatımı ile olduğu için görsellik ve harita kullanımı ile ilgili çok fazla bilgi alamadık.

K65: Bugüne kadar bir laboratuvar ortamında ders işlenmedi ve çok az harita kullanımına şahit oldum. Bu nedenle öğrendiklerimin çok yetersiz olduğunu düşünüyorum.

K92: Fakültemizde harita kullanımına pek önem verilmiyor. Ama sosyal bilgiler öğretmen adayı olarak her aday öğretmenin dünya haritasını kafasına çizmesi lazım.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının üniversite eğitimi boyunca aldıkları coğrafya derslerinde harita kullanımına önem verilmediği, coğrafya dersliği ya da laboratuvarının okullarında mevcut olmadığı ve görselliğe yer verilmediği yönündeki ifadeleri Türkiye'deki coğrafya eğitiminin sorunları ile ilgili yapılmış araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlarla parallik göstermektedir (Akınoğlu, 2005; Gökçe, 2009; Güngördü, 2002; Koçman ve Sutgı, 2004; Öztürk, 2002; Şahin, 2001).

S.5. Üniversitede aldığınız coğrafya derslerini yeterli buluyor musunuz?

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 53'ü üniversite öğrenimi boyunca almış oldukları coğrafya derslerini yetersiz bulurken, 29'u yeterli bulmakta ve 13'ü teorik olarak yeterli fakat uygulama açısından yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bazıları coğrafya dersi sayısını yeterli bulurken, ders işlenişini ya da uygulamalı çalışmaları yeterli bulmuşlardır. Bazı katılımcılar ise mevcut durumu yeterli bulduklarını, fakat daha iyi olabileceğini belirtmişlerdir. Bazı öğrenciler ise derslerin sadece anlatıma dayalı işlendiğini, görsel ya da uygulamalı hiçbir aktivitenin yapılmadığına vurgu yapmışlardır. Öğretmen adaylarının bu konuyla ilgili bazı ifadeleri aşağıda verilmiştir:

Yeterli buluyorum:

K28: Evet, yeterli buluyorum. Hocalarımız çok kaliteli ve gerekli donanıma sahipler.

K84: Kısmen yeterli. Öğrenci ve öğretmenlerin anlama ve anlatabilme kapasitelerine bağlı bir durum.

K90: Evet, yeterli buluyorum. Farklı türde ve konularda coğrafya dersleri vardı. Hocalarımızın bazıları öğretme konusunda gayretliydi.

Yetersiz buluyorum:

K7: Yeterli bulmuyorum. Kendimi bu konuda geliştirmek bana düşüyor artık.

K23: Hayır, dersler sadece işitsel olarak anlatılıyor, görsel hiçbir şey yok.

K41: Hayır yeterli değil. Dersler yüzeysel geçiriliyor. En önemlisi ise alan çalışması hiç yapılmıyor.

K54: Hayır yeterli bulmuyorum. Ezbere dayalı yaparak yaşayarak öğrenme hiçbir şekilde yok.

K57: Teorik olarak da uygulama olarak da yeterli değil.

K61: Ders sayısı yeterli ama öğretim elemanlarının anlatım teknikleri çok yetersiz. Genelde öğretmen merkezli.

K72: Yetersiz bu konuda hocalar gerekli ilgiyi göstermiyor.

K81: Kesinlikle yeterli bulmuyorum.

K82: Hayır, çünkü öğretim elemanları yeterli değil teknolojik araçları kullanmıyorlar ve öğretmen merkezli ders işliyorlar. Öğrenciler ise her zaman pasif.

Teorik olarak yeterli, fakat uygulama açısından yetersiz buluyorum:

K1: Hayır. Öğretmen açısından bir sıkıntı yok. Ancak yeterli ortam, gezi, materyal mevcut değil. Bundan kaynaklanan bir yetersizlik söz konusudur.

K13: Dersleri yeterli buluyorum, ama saha çalışması yapılmadığı için bilgiler teoride kalıyor.

K39: Hayır yeterli değil, uygulamalı olmadığı için.

K26: Teorik açıdan yeterli buluyorum.

K58: Teorik olarak iyi ama hiç proje ödevi, gezi-gözlem, coğrafya ile ilgili müzelere gidilmiyor, bu açıdan yetersizdir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının üniversite eğitimleri boyunca aldıkları coğrafya derslerinde öğretim elemanlarının öğretmen merkezli, pasif geleneksel yöntemleri kullanarak ders anlattıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu, Öztürk (2004) ve Şahin'in (2003) araştırmalarından elde ettikleri öğretim elemanlarını coğrafya derslerinde öğretmen merkezli, klasik öğretim yöntemlerini kullandıkları bulgusuyla benzerlik göstermektedir.

Öğretmen adayları, öğretim elemanlarının coğrafya öğretimini genellikle anlatım yöntemi bağlamında ve teorik temelde verdiklerini, bu yüzden de kendilerini teorik bilgi açısından yeterli, fakat uygulama konusunda yeterli hissettiklerini ifade etmişlerdir. Literatürde bu bulguyu destekleyen pek çok çalışma yer almaktadır (Gökçe, 2009; Öztürk, 2002; Vodenska, 2004)

S.6. Bir sosyal bilgiler öğretmen adayı olarak kendinizi coğrafya konusunda yeterli buluyor musunuz?

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının 55'i kendilerinin coğrafya konusunda yetersiz olduğunu düşünürken, 22'si kısmen yeterli ve 18'i yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. Kendilerini coğrafya

konusunda yeterli bulan katılımcıların büyük bölümü coğrafyaya karşı özel bir ilgileri olduğunu ve bu nedenle yaptıkları ders dışı çalışmalar sayesinde yeterli hissettiklerini özellikle vurgulamışlardır. Kendilerini coğrafya konusunda kısmen yeterli bulan katılımcıların görüşleri incelendiğinde, genellikle coğrafyanın geniş bir öğrenme ve konu alanı olduğu için bunların tümünü öğrenmenin zorluğundan ya da uzun zaman alacağından bahsetmişlerdir. Kendilerini coğrafya konusunda yetersiz hisseden katılımcılar ise genellikle üniversitede aldıkları eğitimin kalitesinin düşük olmasına vurgu yapmışlardır. Öğretmen adaylarının bu konudaki ifadeleri aşağıdaki gibidir:

Yeterli buluyorum:

K3: Evet bulmaktayım hatta coğrafya öğretmeni olabilecek kabiliyete sahip olduğumu düşünüyorum.

K8: Yeterli buluyorum, bu alana ilgim var.

K12: Evet, çünkü coğrafya benim hep merak ederek öğrendiğim bir şey.

K33: Evet, çünkü tüm hayatım boyunca zevk aldığım bir alan oldu.

K48: Coğrafi konularda kendimi genelde yeterli buluyorum.

Kısmen yeterli buluyorum:

K1: Kısmen ama tam anlamıyla yeterli değil.

K2: Evet ama daha çok çalışmam gerek.

K17: Kendimi biraz daha geliştirirsem yeterli olabileceğimi düşünüyorum.

K28: Bazı eksiklerim var ama yeterli buluyorum.

K42: Şu an kendimi %60 yeterli buluyorum. Kendimi daha da geliştirmek için coğrafya dersi veren hocaların görsel materyallere yer vermelerini ve arazi gezileri düzenlemelerini istiyorum.

K60: Sosyal bilgiler öğrencisi olduğum için detaylı öğrenme imkanı yok. O yüzden yeterli bulmuyorum. Genel çerçevede konuları öğrendiğimi düşünüyorum ve ders saatinin az olduğunu düşünüyorum.

K61: Coğrafyayı çok seviyorum ama üniversite eğitimi boyunca yeterli eğitim alamadığımı düşünüyorum. Bunda öğretim elemanlarının öğrencileri aktif hale getirememesi, laboratuvar eksikliği ve görsellerden yeterince faydalanamamak geliyor.

K66: Yeterli görüyorum, fakat daha da geliştirmem gerekir.

K93: Kısmen yeterli buluyorum. Çünkü coğrafya gibi konu ve alanı fazla olan bir derste hala eksiklerim vardır.

Yeterli bulmuyorum:

K4: Bir sosyal bilgiler öğretmen adayı olarak kendimi coğrafya konusunda yeterli bulmuyorum. Bu konuda kendimi okuldan sonra da geliştirmeyi düşünüyorum.

K5: Kendimi yeterli bulmuyorum. İnternet bir yere kadar bilgi sağlıyor. Kitaplar ise sadece ezbere neden oluyor.

K10: Bize öğretilenle kalsak çok yetersiz kalırız. Bu nedenle kendimizi geliştirmemiz gerekir.

K26: İyi bir eğitim verilmediği ve kendimi de henüz bu konuda geliştirmedim için yeterli bulmuyorum.

K35: Kesinlikle yeterli bulmuyoruz. Eksik anlatım ve coğrafyanı tekniklerinden yararlanmıyoruz. Arazi gezisi düzenlenmiyor. Konular sadece anlatılıp ders bitiriliyor. Yani ezber sistemi yapılıyor.

K39: Sadece derslere bağlı kalırsam yeterli olmam. Ancak kendimi daha bir sürü kaynakla geliştirmem lazım. Yoksa yeterli değilim.

K58: Hayır bulmuyorum. Çünkü sadece kitaptan okuyarak öğrendiğim bilgiler hiç yeterli değil. Ben görsel olarak öğrenen bir insan olarak gereekten yeterli bulmuyorum.

K63: Hayır, fakat öğretmen olduğumda kendimi bu konuda tamamlayacağımı düşünüyorum.

K67: Hayır, çünkü uygulanan eğitim ve öğretim sistemi ezberlemeye dayalı olduğundan bir çok defa tekrarlamama rağmen öğrendiklerimin çoğunu unuttum. Uyguladıklarım ise hep aklımda.

K80: Hayır, ama kendi çalışmalarım ile kendimi geliştirmem gerekiyor. Ve bunu da başaracağıma inanıyorum.

K83: bulmuyorum. Çünkü sınavı geçmek için çalışıyoruz ve bu öğrendiğimiz şeyleri çabuk unutuyoruz.

K90: Hayır yeterli bulmuyorum. Sevdiğim bir ders olmasına rağmen eksiklerimin çok olduğunu düşünüyorum. Bunlar hem kısa sürede bilgilerimi unutmam hem de coğrafya öğretiminde sadece anlatımın kullanılması ile ilgili. Maalesef her derste olduğu gibi konular çoğu kez işlenmiş olmak için işleniyor.

Öğretmen adaylarının önemli bir kısmının kendilerini yeterli bulmadıkları çeşitli şekillerde ifade ettikleri görülmektedir. Öğretmen adaylarının coğrafya konusunda kendilerini yeterli hissetmeme nedenleri arasında gösterdiği nedenlerden birisi de ders kitaplarının sıkıcı ve iyi hazırlanmamış olmasıdır. Bu bulgu, Demiralp'ın (2007) coğrafya kitaplarının biçim ve içerik açısından bilimsel ve çağdaş olması gerektiği, öğretmeni ve öğrenciyi aktif hâle getirmesi gerektiği eleştirel düşünme becerileri kazandırması gerektiği ve CD'lerle birlikte sunulması gerektiği bulgularıyla paralellik göstermektedir.

S.7. Coğrafya öğretiminde kullanılabilir en etkili yöntemler nelerdir?

Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarından 62'si coğrafya öğretiminde kullanılabilir en etkili öğretim yöntemi olarak gezi-gözlem yöntemini önermiş, 47'si sınıfta anlatılan dersin görsel materyallerle özellikle de iyi hazırlanmış, resim ve şekillerle zenginleştirilmiş slaytlar yoluyla öğretilmesini önermiştir. Katılımcılardan 12'si gösterip-yaptırma tekniğinin coğrafya öğretimi için en etkili öğretim yöntemi olduğunu, 3'ü işbirlikli öğrenmeyi, 2'si tam öğrenme modelini, 10'u internet üzerinden sanal gezileri, 16'sı anlatım yöntemi ile işlenen dersi zenginleştirmek için derste video ve belgesellerin kullanılmasını, 1'i derste bol bol animasyonlara yer verilmesini, 11'i öğrencilere proje ve araştırma ödevleri verilerek bilgiyi kendilerinin keşfetmeleri yoluyla öğrenmesini önermiştir. Katılımcılardan 16'sı ise coğrafya derslerinden harita kullanımının önemine vurgu yaparak, derslerde uygun haritaların etkili bir şekilde kullanılmasını önermişlerdir.

Gezi Gözlem, işbirlikli öğrenme, tam öğrenme, buluş yoluyla öğrenme, internette sanal gezi, video ve belgesel, animasyon, harita, görsel materyaller.

K5: Ülkeler, dağlar, ovalar, akarsular ile ilgili belgeseller, animasyonlar izletilmeli. Yakın çevreye geziler düzenlenmelidir.

K14: Anlatılan konu görsel olmalıdır. Anlatılıp geçilmemeli mutlaka örnekler gösterilmelidir. Arazi gezileri mutlaka yapılmalıdır.

K19: Uygulamalı ve arazi gezileri çoğunlukla görsellerle desteklenerek net bilgilerle kafa karıştırıcı olmadan verilmelidir.

K27: Video, film vb. görsel materyallerle dersin desteklenmesinin gerekliliğini düşünüyorum. Sonuçta coğrafya sadece teorik bilgiyle geçirilecek bir ders değil.

K35: Öğrencilere belgesel izletmek. Anlatılacak yerlere geziler düzenlenmeli.

K39: Harita çok kullanılmalı anlatılan konular görsel olarak da gösterilmelidir. Üniversiteye hazırlanırken coğrafya öğretmeni haritayı ve internetten fotoğraf gösterim tekniğini çok kullanırdı. Orada öğrendiğim hiçbir şeyi unutmadım. Çok kalıcı oldu.

K46: Coğrafya öğretiminde uygulamalı olarak yani öğrencilere o coğrafi bölge ve yapıları ya görsel olarak ya da o yerlere gidilerek öğrenme hem daha çabuk hem de daha kalıcı olur.

K51: Bence en etkili yöntem araştırarak gezerek-görerek öğrenmektir. Çünkü coğrafya, matematik ya da dil bilgisi gibi bir ders değildir. Gözlem, araştırma yapmak gerekir.

K61: Görsellerden faydalanma, haritaları sıkça ve etkili kullanılması, arazi çalışmaları, internetin iyi değerlendirilmesi.

K66: Arazi gezisi (yaparak yaşayarak öğrenme) örneğin, toprak ve türlerini inceleyecek olursak, hangi bölgede hangi tür toprakların olduğunu anlamak için araziye çıkılabilir.

K90: En etkili yöntem yerinde yaparak yaşayarak deneyimleyerek hayata geçirerek öğrenmektir. En güzeli geziler yapmak, mümkün değilse belgeseller izlemektir. Görsellik bu ders için en önemli unsurdur.

K91: Coğrafya öğretimi özellikle görsel olarak desteklenmelidir. İşlenen konu slaytla desteklenmesi gerekir. Harita gerekiyorsa harita bulundurulmalı, işlenen konular harita üzerinde uygulanmalıdır. Ayrıca işlenen konu yer şekilleriyle ilgili ise geziler düzenlenip bulunulan yerin yer şekilleri yerinde gösterilmelidir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çoğunluğunun etkili ve kalıcı coğrafya öğrenimi için en uygun yöntemin gezi-gözlem olduğu dikkate alındığında, bu görüşü destekleyen pek çok araştırmaya rastlanmaktadır (Ellis ve Rindfleisch, 2006; Garipağaoğlu, 2001; Gökçe, 2009; Paradis ve Dexter, 2007; Robson, 2002).

Öğretmen adaylarının coğrafya derslerinin harita ve görsel materyallerle zenginleştirilmesi halinde niteliğin artacağına ilişkin ifadeleri, literatürdeki pek çok araştırmanın bulguları ile örtüşmektedir (Akengin ve Kayalı, 2003; Akinoğlu, 2005; Bednarz, 2002; Campbell, 2007; Cuningham, 2005; Ellis ve Rindfleisch, 2006; Healey, 2003; Gökçe, 2009; Şahin, 2003; Öztürk, 2002; Ünlü, 2001).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının coğrafya yeterlilikleri açısından coğrafya derslerini ve kendilerini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın bulgularına dayalı olarak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmanın katılımcıları sosyal bilgiler öğretmenliği üçüncü sınıfta altıncı dönemde öğrenimlerini sürdürmektedirler. Katılımcılar altı dönem boyunca verilen zorunlu ve seçmeli coğrafya derslerini almışlardır.

Öğretmen adaylarının yaklaşık yarısı coğrafya derslerinde hiç taslak harita çizmezken, geri kalan kısmı farklı sayılarda taslak haritalar çizmişlerdir. Taslak harita çizenlerin de yaptıkları çizimleri öğretim elemanı rehberliğinde yapılan sınıf içi ya da dışı planlı bir etkinlik olarak değil de verilmiş olan bir ödevde istinaden çizdikleri anlaşılmıştır. Bazı öğretmen adaylarının ise çizimleri üniversite eğitimleri sırasında değil ilköğretim ya da ortaöğretimleri sırasında yaptıkları ortaya çıkmıştır.

Üniversite coğrafya derslerinin önemli ayrılmaz bir parçası olarak görülen arazi gezilerinin neredeyse hiç yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bazı seçmeli coğrafya derslerinde uygulamalı coğrafya bakımından planlı ve programlı olmayan günübürlük, sayısı ikiye geçmeyen arazi gezileri düzenlendiği belirlenmiştir.

Araştırmanın gerçekleştirildiği eğitim fakültesinde bir coğrafya sınıfı ya da laboratuvarının olmadığı anlaşılmaktadır. Coğrafya derslerinde harita kullanımının çok sınırlı olduğu, yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. Öğretim elemanlarının haritaya ancak slaytlar içerisinde yer verdikleri anlaşılmaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yarıdan fazlası üniversite eğitimleri boyunca almış oldukları coğrafya derslerini yetersiz bulurken, bir kısmı yeterli bir kısmı da teorik açıdan yeterli, fakat uygulama açısından yetersiz bulmuşlardır. Bu konuda öğretmen adaylarının coğrafya derslerinin anlatım ve kitaba dayalı klasik yöntemin kullanılmasından rahatsız oldukları görülmektedir. Öğretmen adayları yeni ve çağdaş yaklaşımlar ile teknolojinin coğrafya öğretiminde etkili kullanımını istemektedirler.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yarıdan fazlası kendilerini coğrafya konusunda yetersiz bulurken, geri kalan kısmı belirli ölçülerde yeterli bulmuşlardır. Kendilerini coğrafya açısından yeterli hissetmeyen öğretmen adaylarının buna neden olarak coğrafya derslerinin işleniş tarzını gösterdikleri anlaşılmaktadır. Buna karşılık yeterli olduğunu hissedenlerin ise gerekçeleri coğrafyaya olan özel ilgileri olarak ortaya çıkmaktadır.

Öğretmen adaylarının coğrafya derslerinde kullanılacak en etkili yöntem olarak teorik coğrafya derslerinin uygulama alanı olarak gördükleri gezi-gözlem yöntemini gösterdikleri belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının coğrafya derslerinin görsel materyallerle iyi hazırlanmış slaytlarla, haritalarla, yaparak yaşayarak, proje ve araştırma ödevleri vb. desteklenerek öğretilmesini istedikleri görülmektedir.

Öğretmen adayları göreve atandıktan sonra, görev yaptıkları okuldaki çalışma ortamı, ders işleme şekilleri üzerinde öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin herhangi bir kontrol yetkisi yoktur (Liston, Borko ve Whitcomb, 2008). Öğretmenler üzerindeki kontrol görevi belli ölçülerde Milli Eğitim Bakanlığına ve okul müdürlerine tanınmıştır. Okul müdürleri ve zümre öğretmenleri okullarda profesyonel öğrenme ortam ve grupları oluşturucu faaliyetleri artırmalı ve teşvik etmelidirler. Böylece bu öğrenme ortam ve grupları sayesinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin kendilerini eksik hissettikleri konularda geliştirmeleri ve yenilikçi bilgi ve teknolojileri içselleştirerek ders ve çalışma ortamlarına transfer etmeleri sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- ACAR, F. E. (2008). An assessment of social studies competency of Turkish classroom teachers. *International Journal of Instruction*, 1(2), 77-106.
- AKENGİN, H., Şahin, C.T., Kaya, B. ve Bengiç, H. (2010). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bazı genel coğrafya konuları ve bunların öğretimi ile ilgili öz yeterlik algıları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 21, 78-97.
- AKENGİN, H. ve Kayalı, H. (2003). Üniversite dördüncü sınıf öğrencilerinin coğrafya bilgilerinin kalıcılığı üzerine bazı değişkenlerin etkileri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 8, 83-106.
- AKINOĞLU, O. (2005). Coğrafya eğitiminin etkililiği ve sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 12, 77-96.
- BEDNARZ, S. W. (2002). Using action research to implement the national geography standards: Teachers as researchers. *Journal of Geograph*, 101(3), 103-111.
- BLÖMEKE, S.,&Delaney, S. (2012). Assessment of teacher knowledge across countries: a review of the state of research. *ZDM*, 44(3), 223-247.
- BRKIĆ, J. (2000). Towards some new methods in teaching geography. *Geoadria*, 5, 121-128.

- CAMPBELL, J. B. (2007). GloVis as a resource for teaching geographic content and concepts. *Journal of Geography*, 106(6), 239-251.
- DEMİRALP, N. (2007). Coğrafya eğitiminde materyaller ve 2005 coğrafya dersi öğretim programı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 373-384.
- DEMİRKAYA, H. (2012). Üniversite öğrencilerinin Türkiye'nin uluslar arası ilişkilerine bakışı: Bir coğrafya okuryazarlığı analizi. 21. Eğitim Bilimleri Kongresi, 12-14 Eylül 2012, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- ELLİS, J. T., & Rindfleisch, P. R. (2006). A coastal environment field and laboratory activity for an undergraduate geomorphology course. *Journal of Geography*, 105(5), 216-224.
- ERTMER, P.A. (2005). Teacher pedagogical beliefs: The final frontier in our quest for technology integration? *Educational Technology Research and Development*, 53(4), 25-39.
- FAIRGRIEVE, J. (1926). *Geography in school*. London: University of London Press.
- FRAZIER, C. A. & Boehm, R. G. (2012). Using technology for geography teacher education: Web-based Professional development. *RIGEO*, 2(1), 78-94.
- GARİPAÇAOĞLU, N. (2001). Gezi-gözlem metodunun coğrafya eğitimi ve öğretimindeki yeri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 3(2), 13-30.
- GÖKÇE, N. (2009). Türkiye'de öğretmen yetiştirmede coğrafya eğitiminin sorunları ve öneriler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(2), 721-768.
- GUPTA, K. (1999). *A Practical Guide for Need Assessment*. San Francisco: John Wiley & Sons. Inc.
- GÜNGÖRDÜ, E. (2002). *Eğitim fakülteleri için coğrafyada öğretim yöntemleri, ilkeler ve uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- HEALEY, M. (2003). Promoting lifelong Professional development in geography education: international perspectives on developing the scholarship of teaching in higher education in the twenty-first century. *The Professional Geographer*, 55(1), 1-17.
- HOFER, M. & Swan, K. O. (2008). Technological pedagogical content knowledge in action: A case study of a middle school digital documentary project. *Journal of Research on Technology in Education*, 41(2), 179-200.
- KOÇMAN, A. & Sütçü, S. (2004). Geographical education and training at Turkish universities. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 13(1), 97-102.
- LEVİNE, A. (2006). *Educating school teachers*. Washington, DC: Education Schools Project. Retrieved April 25, 2015 from www.edschools.org/teacher_report.htm
- LİSTON, D., Borko, H. & Whitcomb, J. (2008). The teacher educator's role in enhancing teacher quality. *Journal of Teacher Education*, 59(2), 111-116.
- O'MAHONY, K. (2000). Theme-based geography education as an effective method of teaching. In "Geographical Literacy". Seattle: Educare Press.
- ÖZTÜRK, Ç. (2004). Ortaöğretim coğrafya öğretmenlerinin öğretim yöntem ve teknikleri kullanabilme yeterlilikleri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi*, 5(2), 75-83.
- ÖZTÜRK, K. (2002). Liselerde coğrafya eğitiminde araç, gereç, materyal kullanımı ve önemi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 126-129.
- PARADİS, T. W., & Dexter, L. R. (2007). Learner-centered teaching and assessment in an undergraduate field analysis course. *Journal of Geography*, 106(4), 171-180.
- ROBSON, E. (2002). An unbelievable academic and personal experience: Issues around teaching undergraduate field courses in Africa. *Journal of Geography in Higher Education*, 26(3), 327-344.
- SEFEROĞLU, S. S. (2004). Öğretmen adaylarının öğretmen yeterlilikleri açısından kendilerini değerlendirmeleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 131-140.
- SELVİ, K. (2007). *The english language teachers' competencies*. The Fifth International JTET Conference. Hungary. The conference conducted at the meeting of the University of Debrecen.
- ŞAHİN, C. (2001). Ortaöğretim coğrafya öğretmenlerinin mesleki sorunları hakkında bir araştırma. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 13(2), 59-70.
- ŞAHİN, C. (2003). *Türkiye'de coğrafya eğitimi, sorunları ve çözüm önerileri* (2. baskı). Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- ÜNLÜ, M. (2001). İlköğretim okullarında coğrafya eğitimi ve öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 4, 31-48.
- VODENSKA, M. (2004). Higher geography education in Bulgaria: Problems and perspectives. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 13(1), 73-78.
- YILDIRIM, A. ve Şimşek, A. (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.